

Želim pa si, da bi bil (NUK 2) odličen intelektualni prostor v Sloveniji. Ne le z dostopnimi podatkovnimi in knjižnimi zbirkami, ampak kot forum dogajanja, ki bi dajalo neko presežno vrednost. Razstav, srečanj, literarnih večerov, predavanj ...

slogu. Žal živim v predelu, ki nima javne knjižnice, v Adams Morganu, zato se bom odpravil do tiste na Mount Pleasantu v soseščini. Mislim pa, da bo pretežno založena s knjigami v španskem jeziku. To so namreč predeli Washingtona, kjer živijo pretežno špansko govoreči ljudje iz Srednje in Južne Amerike. Priložnost za še en jezik.

Kako zdaj, ko živiš daleč od domovine, gledaš na Slovenijo, Slovence, našo dokaj mlado državo? Ti materni jezik drugače zveni?

Zaradi sodobnih tehnologij sploh nimam občutka, da sem daleč. Sem in nisem. In ker je dela veliko, še zmeraj živim v slovenskem jeziku. Zanimivo se mi zdi, da so tukaj živeči Slovenci, ki so sem prišli pred desetletji, kot otroci ali zelo mladi ljudje, odlično ohranili jezik. Nekaj sem jih uspel spoznati, čeprav Washington z okolico ni prav privlačil Slovencev, ki so se bolj odločali za industrijske predele srednjega Zahoda, Pensilvanijo ... Kar pa zadeva Slovenijo, mislim pravzaprav, da velja enako za ZDA, čeprav so primerjave nevhvaležne. Polarizacija uničuje potenciale obeh držav. Žal.

So Američani strastni bralci, ki berejo v parkih, kavarnah, čakalnicah, na avtobusih? Kakšne so cene publikacij v primerjavi z našimi?

Američani predvsem strastno zrejo v svoje mobilne telefone in tablice. Samo upam lahko, da je v njih kaj literature. Prav veliko strastnih bralcev v akciji nisem opazil, ampak knjigarne so polne. Zelo polne. Ljudje kupujejo knjige, torej očitno tudi berejo. Ampak knjiga, na splošno precej draga, saj stane povprečno 30 dolarjev, bi

rekel, je tukaj potrošno blago. Je predmet online nakupov, popustov in podobnega.

Si trenutno sploh lahko vzameš nekaj prostih ur, si skuhaš svoj najljubši čaj, se zlekneš na kavč, vzameš v roke leposlovno čtivo in pozabiš na vse?

Redko. Berem predvsem v delovni sobi. Več stvari hkrati. To je nekaj, kar si nedvomno želim spremeniti.

Že dolgo se govori o gradnji Narodno univerzitetne knjižnice 2, nekateri upajo, da bo to eden najodličnejših intelektualnih javnih prostorov v Sloveniji... Kakšno je tvoje osebno mnenje o NUK in o tovrstnih stavbah v Evropi?

Eden najodličnejših intelektualnih prostorov v Sloveniji? Zakaj pa ne? Nekaj, kar nedvomno opažam, ko Slovenijo opazujem od zunaj, je, da se v Sloveniji zamegli pogled na to, kar imamo. Vem, to nenehno ponavljamo in ob tem zmeraj postanem nekoliko nervozen. Ampak drži. Priznam, v tem trenutku nimam pred očmi načrtov za NUK 2. Želim pa si, da bi ga postavili in da bi bil arhitekturno drzen in obenem spoštljiv do zgodovine in do arhitekturnega ansambla okolice. In da, da bi bil odličen intelektualni prostor v Sloveniji. Ne le z dostopnimi podatkovnimi in knjižnimi zbirkami, ampak kot forum dogajanja, ki bi dajalo neko presežno vrednost. Razstav, srečanj, literarnih večerov, predavanj ... To danes knjižnica lahko je in mora biti. Pri tem bi bilo slabo, če bi se odločili za ekskluzivizem. Naj bo odprt za ljudi. Že tako se borim s pesimističnim občutkom,

da prav množice ne bodo drle vanj. Mora pa obstajati, če se spoštujemo kot družba in kot država.

Bi za konec najinega pogovora povedal še kaj o svojih načrtih za prihodnost, ki se tičejo pisanja, ustvarjanja in potovanja po ZDA?

Da ne bomo o zarečenem kruhu ... Imam nekaj publicističnih načrtov, ampak so v embrionalni fazi, zato ne želim govoriti o njih podrobneje. Me mika, ampak vpetost v vsakdanje delo, zaradi katerega sem tukaj, me na začetku mandata srka do te mere, da si prigovarjam k zmernosti. Lani sem napovedal biografski projekt, pa ga nisem uspel izpeljati, še zdaj sem v zadregi in ne bom ponovil napake. Predvsem si želim spoznavati Združene države. Ne kot turist, ampak kot opazovalec od blizu. Kolikor se da, potovati. Nekaj zanimivih poti se obeta, država je v letu pred predsedniškimi volitvami že globoko v predvolilni kampanji, tako da bodo prihodnji meseci potekali predvsem v tem ritmu. Lotiti se nameravam nekaterih socialnih in okoljskih tem, predvsem pa me zanima antropologija Američana. Kdo je in kaj ga je pripeljalo do točke, v kateri se je znašel. Zveni nekoliko megalomansko, vem. Bom videl, v kolikšni meri se bom temu izzivu približal. ●

Knjižnični know-how kot sredstvo realizacije projekta

Klemen Brvar
Mariborska knjižnica
klemen.brvar@mb.sik.si

O položaju in vlogi splošnih knjižnic znotraj slovenskega knjižnega in širšega kulturnega prostora ni dvoma. Kljub dejstvu, da se njihov karakter hitro spreminja, gre za pomembna presečišča javno-kulturne sfere, kjer imata knjiga in branje še zmeraj osrednjo vlogo. Po drugi strani se naše knjižnice na tranzicijo, ki jo poganja tehnološki razvoj in z njim povezan postopen sestop knjige s piedestala v zgolj eno od možnosti na poti do védenja ali zabave, dobro odzivajo. Navsezadnje se je vanje kot celoto vseskozi vlagalo in se jih negovalo, zato s prilagajanjem in inovativnimi prijemi pa tudi s suverenostjo in enakopravnostjo znotraj slovenske knjižne industrije, nimajo težav.

V selej živahna, v perspektivi pa vse pomembnejša se zdi posredniška vloga knjižnice. Bodisi jo imamo za kanal, ki v razmerah nizke kulture kupovanja knjig in drugih »mehkih« vsebin, omogoča nepretrgano povezavo med avtorjem in bralcem, bodisi jo razumemo kot vhodno točko, skozi katero v javni prostor vstopajo pobude in ideje »od spodaj«, iz baze, knjižnica s pregovorno pretočnostjo in večsmernostjo veliko prispeva k vitalnosti slovenskega knjižno-kulturnega prostora. Da gre za zmožnost, ki je utemeljena na paleti specifičnih znanj, mehanizmov in izkušenj, je premalo zavedanja. Trendovsko lahko organizacijo, koordinacijo, kalibriranje v globino in širino, zlasti pa prepoznavanje in kanaliziranje relevantnih vsebin v oziroma iz okolja poimenujemo tudi knjižnični (produkcijski) know-how. Ta že dolgo ni lasten le instituciji ali knjižničnem metjeju, ampak postaja orodjarna nastajajočega skupnostnega »prostora«, kar splošna knjižnica vse bolj postaja. Še več, knjižnična produkcijska mašinerija premore potenco, da s prepoznavanjem in podporo impulzom, ki niso nujno v njenem ozvezdju, poseže onkraj lastnih meja ter uspešno zastopa in promovira slovensko ustvarjalnost na mednarodnem nivoju. Trditve bi rad podkrepil z opisom projekta, v katerega sem bil vpet na več nivojih: zasebno kot idejni pobudnik in eden od realizatorjev, institucionalno

pa kot organizator in koordinator, torej usmerjevalec knjižnične produkcijske mašinerije moje matične ustanove, Mariborske knjižnice. Osredotočil bi se le na slednje, saj se mi zdi vloga knjižnice in njen modus operandi v tem primeru kažipot za prihodnost. Naj na kratko povzamem: projektna ideja se je razvila izven knjižnice, znotraj na področju kulture delujočega nevladniškega združenja, član katerega sem, matična ustanova pa jo je prepoznala kot relevantno in projektu skozi različne razvojne faze nudila oporo in podporo ter ga do določene mere soumerjala. Gre za projekt *Alejandra*, dokumentarni filmski portret Alejandre Laurencich, ugledne in priznane argentinske pisateljice slovenskih korenin, ki je premiero doživel na 21. Festivalu slovenskega filma septembra 2018.

Čeprav za poanto geneza projekta ni ključna, pa hkrati tudi ni nepomembna: sprožilec ideje, da bi o pisateljici posneli dokumentarni film, je bila roman *Pusti me pri miru*, avtoričin prvenec, ki je v slovenskem prevodu izšel leta 2011 pri Belettrini. Roman je bil predstavljen na knjižnični nabavni komisiji in priporočen s strani ekspertinje za leposlovje. Če je pot do izčiščenja ideje in načrta izvedbe nato potekala v domeni snovalcev – naj omenim, da se je projekt hranil z entuziazmom vpletenih in je bil realiziran udarniško, z minimalnimi realnimi sredstvi – pa

je začetni produkcijski poriv prinesel pristop knjižnice konec leta 2014. Čeprav institucija neposredno v filmski proces ni bila vključena, pa je bilo v zasnovo projekta očitno vtkanega dovolj potenciala, ki je knjižnici odpiral več perspektiv. Po eni strani je filmska »zgodba« zagotavljala kontinuiteto snovanja kompleksnih projektov, ki jih je Mariborska knjižnica izvedla pod okriljem Evropske prestolice kulture in so prinašali intenzivnejše medinstitucionalno povezovanje. Po drugi strani pa je podpora takšnemu projektu pomenila diverzifikacijo in nadgradnjo, smelejše korake v mednarodni prostor, s čimer bi knjižnica okrepila svoje pozicije tako v domačem okolju kot na vseslovenskem nivoju. Tudi za snovalce filma je bila podpora knjižnice – v začetku v obliki podpornega pisma – prva majhna zmaga, saj je institucionalni argument olajšal ustvarjanje zaledja ter mreže podpornikov in partnerjev, ki je za filmsko ustvarjanje in njegovo realizacijo ključna.

V spregi, ki je obema stranema obetala koristi, se je kmalu našla rešitev osrednjega problema, t. j. načina, kako protagonistko filma, s katero so snovalci že navezali stik, pripeljati v Slovenijo. Organizacija promocijske literarne turneje je v projekt nato pritegnila še enega pomembnega partnerja, založnika slovenskega prevoda romana. Belettrina je projekt prepoznala kot zgodbo, vredno podpore, in je s svojimi izkušnjami knjižnici asistiral pri zasnovi turneje in kasneje pri njeni izvedbi. Gostovanje Laurencicheve je Mariborska knjižnica uvrstila v plan literarnih prireditvev za leto 2015 in pri Javni agenciji za knjigo RS nato uspešno kandidirala na razpisu za sredstva, ki so zadostovala za potne stroške in deloma stroške bivanja. Tako je novembra 2015 Laurencicheva, ki je bila v Sloveniji

že leta 2009 kot gostja festivala Vilenica, svoj v slovenščino preveden roman najprej promoviral v Mariborski knjižnici, nato v Ljubljani v okviru 31. Slovenskega knjižnega sejma in potem še v Tržaškem knjižnem središču. Turneja je bila zahvaljujoč skupni knjižnično-založniški promocijski mašineriji ustrezno medijsko podprta: posnet je bil televizijski portret-intervju, več radijskih nastopov in objavljenih je bilo več člankov v osrednjih slovenskih tiskanih medijih. Vzporedno s turnejo je potekalo snemanje: manjša filmska ekipa je avtorico spremljala na vsakem koraku, beležila njene vtise s turneje in obiska krajev v italijanskem zamejstvu, od koder so emigrirali njeni predniki.

Argument uspešno izvedene turneje, njena medijska odmevnost, predvsem pa posnet filmski material ter vse širša (institucionalna) podpora projektu, je filmski ekipi omogočila doseči tretji mejnik: preko razpisov si je zagotovila finančno podporo Mestne občine Maribor, ki je novembra 2016 omogočila snemanje na drugi strani oceana, v Buenos Airesu in v Patagoniji. Tekom priprav na to fazo je imela podpora matične knjižnice pomembno vlogo, saj je tudi v tujem okolju predstavljala referenco pri navezovanju stikov in vzpostavitvi zaledja. Zagotovo je vplivala na odločitev slovenske ambasade v Buenos Airesu, ki je projektu odtlej nudila vso podporo. S kritjem veleposlaništva so se začela postopoma odpirati tudi vrata drugih institucij; npr. Slovenske kulturne akcije, ključne kulturne platforme v argentinski slovenski skupnosti, argentinskega ministrstva za zunanje zadeve in različnih kulturnih institucij, med njimi dveh znanih knigarn Clasica y moderna in Ateneo Gran Splendid. Brez knjižnične dimezije projekta zagotovo ne bi bilo vabila ugledne Academie Nacional de la Historia, kjer je ekipa na povabilo knjižničarke v predavanju predstavila Slovenijo, njeno kulturo in literaturo ter slovenske knjižnice in knjižnični sistem.

Po vrnitvi je do pomladi 2018 potekal postproduksijski proces, tekom katerega so k projektu pristopili pomembni filmski soproducenti. Premiero filma je filmska ekipa načrtovala za jesen. Ker je nastali dokumentarni portret tako z vsebinsko-tematskega vidika kot zaradi same geneze projekta presegal zgolj filmski milje in je posegal v literarni in širši kulturni prostor, se je za premiero in promocijo filma kot smiselna izkazovala prisotnost protagonistke. Njen tokratni prihod v Slovenijo je omogočil Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, organizacijo in koordinacijo filmsko-literarne turneje pa je prevzel producent filma, ki sta mu oporo in svoj know-how nudili Mariborska knjižnica in založba Beletrina. Tako so se ob premieri filma v Portorožu projekcije s pogovori s protagonistko odvile še v Trstu in v Doberdolu, kjer sta organizacijsko pomagala zamejska Narodna in študijska knjižnica Damir Feigel Gorica in zavod Kinotele, v Slovenski kinoteki, pod okriljem festivala Vilenica in z ekskluzivnim pogovorom v Knjigarni Konzorcij, ter dvakrat v Mariboru, na 7. festivalu dokumentarnega filma Dokudoc in za konec v Mariborski knjižnici. Medijski in kritiški odmevi na film so bili ugodni.

Septembra 2019 je sledilo še sklepno dejanje projekta, predstavitev filma v Argentini. Na povabilo Bibliotece Nacional Mariano Moreno, argentinskega NUK-a, je filmska ekipa film Alejandra zavrtela v eminentni Sali Jorge Luis Borges. Sledil je pogovor z ustvarjalci in protagonistko, ki je ob tem predstavila knjižno noviteto z naslovom Slovenski dnevnik (Diario de Eslovenia, IndieLibros, 2019), nastalo kot odmev na obiske Slovenije in filmski proces. Ob afirmativni kritiški in medijski spremljavi osrednjih argentinskih časnikov so projekcije sledile še v mestu Paraná v provinci Entre Rios in v patagonskem Neuquenu, ki vsakoletno gosti enega pomembnejših argentinskih knjižnih

sejmov. Film bo v začetku leta 2020 mogoče videli na RTV Slovenija in na RAI Furlanija-Juljska krajina.

Če kot akter obeh polov projekta, tako filmskega kot knjižnično-produksijskega, potegnem črto, lahko zapišem, da gre za zgodbo o uspehu. Poleg osnovnega cilja – filma – je projekt udeležencem prinesel neprecenljive izkušnje, vzpostavil stike in povezave, z vidika obvladovanja produkcijske mašinerije pa vpletene dodatno izmojstril. Evidentno je, da brez knjižnične podpore, predvsem pa njenega produkcijskega know-how, filmska ekipa projekta ne bi zmogla realizirati na nivoju kot ga je. Retrospektivno se kot njegova ključna karakteristika kaže dovoljšna odprtost in fleksibilnost, ki je projektnim partnerjem obetala dobrobiti in jih s tem motivirala. Z vidika knjižnice pa se najpomembnejši dosežek projekta zdi kreativno-produksijski sunek, ki je uspel povezati vse segmente slovenskega knjižnega postora v obratni smeri, kot smo je vajeni. Knjižnice so namreč vse pogosteje le izvrševalec, vse manj pa iniciator. V skladu s tendenco »poblagovljenja« naše knjižne industrije – glede na razmere je to povsem legitimno – pasivizacija prinaša izgubo prednosti, ki jo imajo knjižnice pred konkurenti, in skrajni konsekvenci pa častivredno ustanovo preobraža v tržnico »mehkih« vsebin. Tovrstnimi projekti zato delujejo kot varovalo in ogledalo, saj razkrivajo potencialno moč institucije, ki svojega bistva nikoli ni samoomejevala, hkrati pa se je zmeraj izmikala od zunaj dodeljenim vlogam. Tudi zaradi tega apeliram na odločevalce znotraj cehovskih zvez in združenj, da v prihodnje pri presojanju primernosti in upravičenosti podpore tovrstnih projektov ne razumejo kot točk preloma, ki pomenijo razvojenitev karakterja in vloge knjižnice, ampak prej nasprotno. Projekt *Alejandra* se je namreč začel in končal v knjižnici. ●

Dnevi evropske kulturne dediščine v Mestni knjižnici Izola

Špela Pahor

Mestna knjižnica Piran
spela.pahor@guest.arnes.si

V Mestni knjižnici Izola smo Dneve evropske kulturne dediščine (v nadaljevanju DEKD) organizirali že petnajstič. Tudi tokrat je bila tema DEKD, ki jih obeležujejo po vsej Evropi, skupna za vse prireditelje. Letos je zajemala vsebine, zbrane pod naslovom Dediščina, razvedrilo, umetnost. Tudi letos je bila Mestna knjižnica edina javna ustanova v Izoli, ki je za DEKD organizirala prireditve in razstave.

Konec septembra smo v knjižnici predstavili *Kotiček ustvarjalnosti*, to je e-katalog razstav, v katerem smo zbrali fotografije, zapise, članke ali intervjuje z vsemi ljubiteljskimi ustvarjalci, ki so od leta 2014, ko se je knjižnica preselila v nove prostore v Livade, razstavljali pri nas. Prvo razstavo o poročnih kolačih v Istri je v vitrino ustvarjalnosti postavila Nada Morato v sodelovanju s Kulturnim društvom Korte. V naslednjih letih so bile v vitrinah na ogled različne zelo zanimive tematske zbirke, vse od znamk, hranilnikov, vžigalnikov in cigar do dragocene kuhinjske posode, porcelanastih in keramičnih krožnikov, modnih dodatkov, ročno sešitih punčk in torbic, sakralnih predmetov, pletenih košar, lesenih izdelkov in čudovitih idrijskih čipk... pa še cela vrsta drugih razstav. Naše stene so krasile fotografije, rezbarije, tapiserije, slike v patchwork tehniki, slike na platno v raznovrstnih likovnih tehnikah, od akrila, akvarela, pastela, olja, trgank in kolažev. Na predstavitvi e-kataloga je bibliotekarka Darja Kromar obiskovalcem pokazala, kako se katalog najde na internetu in kako se v njem išče podatke, direktorica Marina Hrs pa je poudarila pomen ustvarjalnosti za srečo in osebno rast v vseh življenjskih obdobjih. Nekaj razstav smo postavili tudi izven prostorov knjižnice, na primer v galeriji Alga in Kulturnem domu Izola. V povezavi s tematiko določenih

razstav smo k raznovrstnim likovnim in domoznanskim dejavnostim pritegnili posameznike in šole. Pri nas so svojo razstavo slik postavili tudi ljubljanski Kralji ulice, slike in ročno narejene izdelke so predstavili uporabniki VDC Koper z enotami v Izoli in Luciji, uporabniki društev Šent, Ozara in Sonček, otroci iz osnovne šole Dante Alighieri iz Izole, otroci iz izolskih vrtcev, celo nekaj tujcev, ki so kratek čas živeli v Izoli ali okoliških mestih, med njimi na primer potujoči slikar Jaroslav Lodzermensch, ki se je iz rodnega Lodža na Poljskem s kolesom odpravil na pot po Evropi. V petnajstih letih se je v kotičku ustvarjalnosti zvrstilo 315 razstav, ki jih je postavilo preko 200 amaterskih in profesionalnih umetnikov, zbirateljev in ljubiteljev ročnih del.

V prvih dneh oktobra so se v knjižnici zvrstile še druge prireditve. Etnologinja Špela Pahor je pripravila predavanje Pravljice in pripovedovanje v naši deželi. Predavanje o slovenskem pripovednem izročilu, motivih in posebnostih naših pravljic in pripovedk, o pravljicarjih, zbirateljih, zapisovalcih in znanstvenikih, ki to izročilo raziskujejo, je prepletla s pripovedovanjem zgodb.

Kot veste, je v knjižnici že petnajst let postavljena tudi edinstvena zbirka igrac Janeza in Marije Janežič, ki razkošno

vitriino z igračami tudi sproti urejata in dopolnjujeta. Mestna knjižnica Izola igrache je dala igrache tudi digitalizirati, bibliotekarka Darja Kromar pa pripravljala njihove opise in katalog igrac. Zbirka je edina taka v Sloveniji in bi si že zato zaslužila večji razstavni prostor in posebno skrb.

V Mestni knjižnici Izola hranimo tudi dragoceno zbirko starih razglednic. V okviru DEKD smo eno od prireditev namenili predstavitvi starih razglednic in fotografij, ki prikazujejo življenje prebivalcev v Izoli, njihova praznovanja, športna tekmovanja, izlete, vsakdanja domača opravila, spomine na šolske dni, prevozna sredstva... Vse razglednice s komentarji so dostopne na spletnem portalu Kamra in v Albumu Izola. Predstavljajo pomemben vir za preučevanje naše kulturne in etnološke dediščine.

V času DEKD sta bili v izolski Mestni knjižnici na ogled tudi dve zanimivi razstavi. Na otvoritvi razstave keramike smo se pogovarjali z Vero Vardjan iz Veliškega Nerajca v Beli Krajini. Prostdušno in z vedrino, ki je zanjo značilna, nam je pripovedovala o svoji umetniški poti, pa tudi o naravnih lepotah Bele Krajine in njeni dediščini. O izdelkih Vere Vardjan in njenih prizadevanjih za ohranjanje belokranjske dediščine sta med drugim pisala Iztok Ilich in dr. Janez Bogataj. Na otvoritvi fotografske razstave Ljudje z morja pa smo spoznali Petro Cupač. Na svojih črno belih fotografijah je prikazala delo izolskih ribičev in delavk v izolski ribji predelovalni industriji.

XX Vsem želim, da v letu 2020 še močneje sijete, letite višje, z še bolj razprtimi krili, ob koncu dneva/leta pa pristanete v vaš varen in mehek pristan! **XX**

Mojca Trtnik